CURAÇAO's EEUWFEEST, 1816—4 Maart—1916

DOOR

P. A. EUWENS O. P.

Redacteur van *Amigoe di Curaçao*, Rector van het St. Elisabeth's Gasthuis.

Curaçao en Holland zijn één.

Die eenheid of liever die band gelegd tusschen de Curaçaosche Eilanden en het Moederland dagteekent reeds van het jaar 1634, toen deze eilanden door de Hollanders op Spanje veroverd werden.

Toch is die eenheid in den loop der eeuwen voor een korten tijd verbroken geweest. Dat was van 1807 tot 1816 toen Curaçao onder Engelsch Bestuur stond. Van dien terugkeer onder de Hollandsche vlag herdacht Curaçao den 4den Maart 1916 het eerste eeuwfeest.

Doch de geweldige Europeesche oorlog is oorzaak geweest, dat dit eeuwfeest in onze Kolonie weinig méér dan in stilte gevierd en in het Moederland niet eens opgemerkt werd.

Toch verdient dat historisch feit en alles wat er aan vastzit, hoe dat Engelsch tusschenbestuur tot stand en hoe er een einde aan kwam, wel in wijder kring bekend te worden, te meer nog daar het zoo rijk is aan interessante bijzonderheden, die in geen enkel Hollandsch geschiedboek uitvoerig en critisch beschreven zijn.

Eigenlijk was dat eeuwfeest van Curaçao in 1916 een aangesel van het gedenkfeest van Nederland's onafhankelijkheid, dat in 1913 op zoo grootsche wijze gevierd werd. Toen in 1813 na den Volkerenslag bij Leipzig en de verjaging der Fransche troepen aan de vreemde overheersching een einde kwam, deelden onze eilanden niet in die vrijmaking. Voor onze Kolonie was de loop der gebeurtenissen, die zich in datzelfde tijdsge wicht hier afspeelden, een geheel andere.

Bij de stichting der Bataafsche Republiek in 1795 gingen onze eilanden rechte mede in Fransch bezit over, maar werden niet direct van uit Parijs, doch van uit den Haag sinds 1792 door den *Raad der Coloniën* bestuurd. Toen deze Raad bij resolutie

der Staten Generaal den 9 October 1795 was opgeheven, werd met het toezicht der West-Indische Eilanden belast een: *Comité tot de zaken van Coloniën en Bezittingen op de kust van Guinéa en in America*.

Het is hier de plaats niet om de tallooze pogingen, plannen en intrigues in herinnering te brengen door de Fransche Agenten van Guadeloupe en Santo Domingo aangewend, om ons eiland onder het Uitvoerend Bewind dier eilanden te brengen¹⁾. Het zij voldoende er hier de aandacht op te vestigen, dat die pogingen juist de tegenovergestelde uitwerking hadden.

Aan de hopelooze verwarring die hier heerschte, kwam 11 September 1800 een einde, toen Watkins, de kommandant van het Engelsch fregat *Nereide* ons eiland voor Engeland opeischte en in bezit nam en de Franschen verdreef.

Dit Engelsch tusschenbestuur duurde slechts tot 27 Maart 1802, toen onze Kolonie bij den vrede van Amiens weer onder de Bataafsche Republiek terugkwam en het jaar daarna op den 13 Januari officieel werd overgedragen aan C. H. Buschman, Kapitein ter zee en Kommandant van 's lands fregat van oorlog *Kenau Hasselaar*. De volgende vier jaren waren zoo mogelijk nog rampspoediger voor Curaçao²⁾. Het waren de jaren van de herhaalde invallen der Engelschen, die onder Tucker, Bligh en Lord Murray beurtelings maar tevergeefs hun geluk beproefden, doch veel ellende brachten over de bevolking. Ten slotte slaagde Admiraal Brisbane beter, die op Nieuwjaarsdag 1807 door verraad (?) en bij verrassing het eiland overmeesterde.

Negen jaren achtereen bleef Curaçao in het bezit van Engeland. Eerst door den vrede van Parijs in 1815 kwam het weer aan Holland terug. Den 27en Januari 1816 zeilde de *Prins van Oranje*, een lineschip met 84 stukken geschut, onder Kommando van den Schout bij nacht J. E. Lewe van Aduard de haven binnen om het eiland van de Engelschen over te nemen. Doch daar de Engelsche documenten nog niet waren aangekomen, duurde het nog tot den 4den Maart voor de Hollandsche vlag van de forten woei en met het *Oranje boven* kon begroet worden.

¹⁾ Men zie hierover J. H. J. Hamelberg. *Een veelbewogen tijdvak*, in het Eerste Jaarverslag van het Geschied-, Taal-, Land- en Volkenkundig Genootschap te Curaçao 1897. Uitgegeven bij J. H. de Bussy te Amsterdam.

²⁾ Zie hierover meer uitvoerig: P. A. Euwens. *Curaçao in 1803—1804, Onze Eeuw*, jg. 1908.

De inneming van Curaçao op Nieuwjaarsdag 1807.

Daar is geen enkel feit in de geschiedenis onzer Kolonie, waarover zóóveel uitvoerige geschiedbronnen bestaan, dat door de geschiedschrijvers van Curaçao zoo wijdloopig besproken wordt, als de verovering van dit eiland in 1807. Geen dezer schrijvers echter heeft een volkomen betrouwbaar en onpartijdig verhaal dezer gebeurtenis kunnen te boek stellen, omdat geen hunner al die bronnen te zijner beschikking had.

De bronnen van *Engelsche* zijde zijn: *Ralfe's Naval Biography of Great-Britain*, dl. XX, waarin de eer van het welslagen der onderneming uitsluitend gegeven wordt aan James Athol Wood, kapitein der *Latona*. Tegen dit verhaal kwam Sir Charles Brisbane, opperbevelhebber van het Engelsch eskader, dat Curaçao veroverde, in verzet. Deze laatste stukken werden voor het eerst gepubliceerd in de *Royal St. Vincent Gazette* van 1827, (destijds was Brisbane Gouverneur van St. Vincent, een der Engelsche Antillen). Deze stukken verschenen later in vertaling in de *Curaçaosche Courant* van 1833.

Van *Hollandsche* zijde bestaan de volgende bronnen: 1° De *Sententiën van De Hooge Militaire Vierschaar* van Juli 1805 tot Maart 1809. 2° *Memorie aan Z. K. H. den Souvereinen Vorst der Nederlanden, overgegeven door en van wege Mr. P. J. Changuion, gewezen gouverneur des eilands Curaçao*. 3e Rapport van den Minister van Marine Verheul aan Koning Lodewijk van 31 Juli 1807, inhoudende de verklaringen der zeeofficieren, die bij de verovering van het eiland op de Hollandsche oorlogsschepen in dienst waren.

Van de geschiedschrijvers dient op de eerste plaats vermeld Jhr. Mr. J. C. De Jonge, *Het Nederlandsche Zeewezen*, dl. V. p. 633, welke schrijver de drie laatste genoemde officieele bescheiden ter beschikking had, maar de Engelsche bronnen blijkbaar niet gekend heeft. Deze schrijver heeft zijn verhaal nog kunnen aanvullen door de mondelinge mededeelingen van De Quartel, schout-bij-nacht, die in 1807 als luitenant diende aan boord van de *Kenau Hasselaar*.

De eerste schrijver, die een omstandig verhaal van het gebeurde heeft te boek gesteld, is P. Phoel, landsonderwijzer te Curaçao, die in het nummer van 9 Juli 1825 van de *Curaçaosche Courant* het feit beschreef, zonder de bovengenoemde Hollandsche

en Engelsche bronnen te hebben gekend, alléén daarbij gebruik makend van de gegevens hem door ooggetuigen en tijdgenooten verstrekt.

Dit verhaal vormt de eenige bron, waaruit Dominé G. H. Bosch, *Reizen in West-Indië*, dl. I. p. 359 voor de beschrijving van het feit geput heeft.

In het jaar 1836-1837 gaf M. D. Teenstra zijn werk uit : *De Nederlandsche West-Indische Eilanden*, waarin op bl. 128 van het 2e deel een zeer uitvoerig relaas van het gebeurde gegeven wordt. Teenstra bezocht tweemaal onze eilanden, in 1828-1829 en opnieuw in 1833-1834. Hij drukt in zijn werk nagenoeg volledig den tekst af van de bovengenoemde Engelsche bronnen, zooals hij die in vertaling in de *Curaçaosche Courant* van 1833 gevonden had. Bovendien kende hij het verhaal van Phoel en de Memorie van Ghanguion. Het werk van De Jonge, *Het Nederlandsche Zeewezen* was hem natuurlijk onbekend. Teenstra geeft zonder twijfel het meest volledig en onpartijdig relaas van het gebeurde, ofschoon het zeer moeielijk is uit zijn boek zich een heldere voorstelling te maken van het geheele verloop van de gebeurtenis, daar het Engelsche verslag van Brisbane lastig te ontwarren is door de proces-verbalen van het getuigenverhoor.

De overige Curaçaosche geschiedschrijvers van later tijd kan men gerust buiten rekening laten, daar zij vrij beknopt meestal Bosch hebben nageschreven.

Wij geven hier allereerst het verslag van den toenmaligen staat van verdediging van de haven van Curaçao volgens het zeer nauwkeurig verhaal van De Quartel, destijds luitenant aan boord van de *Kenau Hasselaar*, zooals De Jonge dl. V, bl. 634 het weergeeft :

„Zoowel door de natuur als door de kunst bevond zich het eiland Curaçao in een geduchten staat van verdediging. Meer bijzonder was dat het geval met de hoofdplaats aan de St. Anna-baai gelegen. Het inzeilen van deze baai kan niet geschieden dan met Zuid-Oostenwind, die aldaar op zekere tijden des jaars voortdurend waait. Daarbij komt dat de schepen, om de haven te kunnen binnenkomen, dicht langs de kust moeten loopen, waardoor zij te dezen tijde onder het bereik kwamen van de aldaar liggende wel gewapende batterijen en van de hoofdsterke

het fort *Amsterdam*¹⁾. De mond der haven is nauw, hier en daar met klippen bezet en voor den mond loopt een sterke stroom, zoodat men wel met de gesteldheid moet bekend zijn, om niet beneden den ingang te vervallen.

„Daarenboven werd deze mond bestreken door het op een rif aan den linker uithoek der baai liggend *Waterfort*²⁾ en door de op den rechteroever zich bevindende hoofdsterkte *Amsterdam*, terwijl en de geheele baai en de aan den voet van dat fort liggende Willemstad weder gedekt werden door het meer achterwaarts liggende fort de *Republiek*, dat op een berg of rots (68 M. hoog) lag en door zijn vuur in staat was alle vijandelijke schepen, die het waagden de baai binnen te zeilen, in den grond te boren. Eindelijk lagen nog te dezen tijde in de baai, met de batterijen naar buiten gewend, het Fregat de *Kenau Hasselaar* van 36, en de korvet *Suriname* van 22 stukken, gevoerd door de Kapiteins C. G. Evertsz en J. van Nes, benevens de schoener de *Vliegende Visch*, welk laatste vaartuig echter uit gebrek aan zeelieden niet bemand was. Bij zooveel bezwaren tot het inzeilen der baai en met zulke krachtadige verdedigingsmiddelen mocht de hoofdplaats van Curaçao, van wier behoud of verlies het lot van het geheele eiland afhing, wel geacht worden beveiligd te zijn tegen alle aanslagen des vijands, gelijk zij die in dezen oorlog had afgeslagen of getrotseerd, indien namelijk geen verraad gepleegd, geen list aangewend en vooral behoorlijk wacht gehouden werd. Het verwaarloozen van de zoo noodige behoedzaamheid, gevoegd bij list en verraad, deden deze zoo gewichtige volkplanting onverwacht in vijands handen vallen.”

Uit de verklaring van Admiraal Brisbane weten wij, dat het krijgsplan der Engelschen volgenderwijze werd in elkaar gezet. Op den 29 November 1806 vertrokken van het Engelsche eiland Jamaica de oorlogsfregatten *Arethusa*, *Lathona* en *Anson* onder de scheepsbevelhebbers Sir Charles Brisbane, James Athol Wood en Lydiard. Oorspronkelijk was het plan van Admi-

¹⁾ De forten aan den ingang der haven, waarvan in dit citaat sprake is, zijn niet dezelfde, welke ook nu nog bestaan. Deze zijn eerst in 1827—1831 gebouwd volgens ontwerp van luitenant-generaal Baron C. R. T. Krayenhoff.

²⁾ Dit is beslist een vergissing van den schrijver. Het fort *Amsterdam* en het *Waterfort* liggen beide op den rechteroever van de haven. Aan den linkerkant lagen de batterijen op het *Rif*, ter plaatse waar zich nu het *Rifort* bevindt.

raal Dacres te Jamaica geweest, de beide schepen *Lathone* en *Anson* onder opperbevel van kapitein Wood met de zending naar Curaçao te belasten. Doch toen op het laatste oogenblik kapitein Brisbane met zijn *Arethusa* van een kruistocht in Jamaica terugkeerde, werd deze laatste als oudste kapitein het opperbevel over het geheel eskader opgedragen. Vandaar waarschijnlijk de ijverzucht tusschen deze beide kapiteins, die vooral in de genoemde polemiek sterk in het licht treedt.

Het lijdt niet den minsten twijfel, of men was op Jamaica uitstekend omtrent den toestand op Curaçao ingelicht. Jaren daarna werden hier personen nog met name genoemd, die van dezen verradersdienst verdacht werden.¹⁾

In het bijzonder was men op de hoogte gesteld van de Curaçaosche gewoonte om Oudejaarsavond en den geheelen nacht in luidruchtigheid door het afsteken van vuurwerk, door danspartijen en het overvloedig gebruik van sterken drank te vieren. Van de verwarring, die daaruit noodzakelijk moest ontstaan, wilde Brisbane gebruik maken om het eiland bij verrassing te vermeesteren.

Voor alle zekerheid had hij op Jamaica nog een Curaçaoschen schipper, Jan Bislick opgepikt, die als loods bij het invaren der haven den weg moest wijzen. Den 22 December 1806 vertoonde zich het Engelsche fregat *Fisgard*, onder bevel van kapitein Sir William Bolton met twee brikken voor de haven. Bolton zond een sommatie tot overgave aan den Gouverneur²⁾. Doch deze gaf een weigerend antwoord. Deze schepen verdwenen daarna in Zuidelijke richting. Dit schip *Fisgard* was eerst later van Jamaica vertrokken, met opdracht het eskader op te zoeken en zich bij hen te voegen. Deze schepen ontmoetten elkaar ten Westen van Curaçao bij Aruba, waar toen scheepsraad gehouden, het plan van de verovering in elkander gezet, en aan ieder der kapiteins zijn afzonderlijke instructie gegeven werd. Daarna kruiste het eskader langs den Noordkant van Curaçao, en zeilde

¹⁾ Teenstra beschuldigde een zekeren M. Ricardo, die in 1834 secretaris der Kamer van Koophandel en Gouv.'s translateur was, de Engelschen te hebben ingelicht.

²⁾ De inhoud van deze sommatie is te vinden in de Notulen v. d. Raad no. 985 i.d. 27 Januari 1807. Bolton beweerde op dezen dag in den Raad, dat Changuion den inhoud dier sommatie voor de Raadsleden verborgen had gehouden.

De verovering van Curaçao in 1807

in den nacht van 31 December op 1 Januari den Oosthoek van het eiland om, ten einde in den vroegen morgen bijtijds voor den havenmond te zijn.

Na de sommatie door de *Fisgard* om het eiland over te geven, werd hier in den boezem van het Bestuur de vraag gesteld, of er niet nog méér maatregelen van voorzorg dan de reeds bestaande dienden genomen te worden. De kapitein der artillerie W. Schmidt, daarin gesteund door den garnizoens-commandant F. H. Pheiffer, deed daarom een belangrijk voorstel, om de haven, evenals vroeger in tijden van gevaar, met een hulk (een oud log koopvaardijship), met aan weerszijden op palen rustende kettingen aan de oevers verbonden, af te sluiten. Deze hulk en palen waren indertijd, toen ze door ouderdom verteerd waren, met de kettingen weer weggenomen.

Was dit voorstel uitgevoerd, zeer zeker zouden de Engelschen hun plan onmogelijk hebben kunnen uitvoeren. Doch aan dit voorstel werd geen gevolg gegeven, omdat Gouverneur Changuion oordeelde, dat die maatregel onnoodig was. Naderhand bracht Changuion voor het Militair Gerechtshof tot zijn verdediging bij, dat zulks niet geschied was, omdat kapitein Evertsz, commandant van 's lands oorlogsschepen, het niet noodig geoordeeld had. Doch bewijs voor deze bewering kon hij niet bijbrengen en Evertsz kon zich niet verdedigen, omdat hij gesneuveld was. Doch in zijn werk : *Het Nederlandsche Zeewezen* getuigt de schrijver Jhr. De Jonge, dat de schout-bij-nacht De Quartel, die in die dagen als luitenant op de *Kenau Hasselaar* alles had meegemaakt, hem uitdrukkelijk verzekerd heeft, dat kapitein Evertsz herhaaldelijk bij den Gouverneur op het herstel van de hulk en het spannen van den ketting had aangedrongen, doch zonder gevolg.

Zonder twijfel is Changuion in deze zaak grootelijks aan zijn plicht te kort geschoten. In ieder geval had hij, overeenkomstig zijn instructies, een grooten kriegsraad moeten bijeenroepen of zelfstandig de uitvoering er van moeten bevelen. Doch hij deed hoegenaamd niets, ja nog erger. Niettegenstaande den 31sten December zich weer een kleine Engelsche brik voor de haven vertoonde, doch die zich weer even spoedig verwijderde, meende de Gouverneur zich over de brik al even weinig te moeten verontrusten als over de sommatie van de *Fisgard*.

Dienzelfden dag ging de Gouverneur met zijn gezin naar zijn buitenverblijf de plantage *Bleinheim* aan de overzijde van het Schottegat, om ver van het helsch rumoer in de stad, den Nieuwjaarsdag rustig te kunnen doorbrengen, met het plan om op Zondag 4 Januari weer in de stad terug te keeren. Tijdens zijn afwezigheid liet hij het opperbevel aan anderen over. Bij die groote gerustheid van den Gouverneur volgden de meeste zee- en landofficieren zijn voorbeeld, en zoodra de Landvoogd zich verwijderd had, zochten ook zij den Oudenjaarsavond evenals andere jaren zoo gezellig mogelijk te vieren ten huize van de Curaçaosche families, waar die feestvreugde in dien tijd tot in den morgenstond en door het mindere volk ook nog den geheelen Nieuwjaarsdag werd doorgezet.

Een Hollander, die nooit Curaçao bezocht en hier niet een Nieuwjaarsdag heeft meegemaakt, kan zich onmogelijk een goed denkbeeld vormen van de verdwazing, brooddronkenheid en het helsch lawaai der bevolking in dien laatsten nacht des jaars. Gelukkig gaat het tegenwoordig heel wat bedaarder toe en krijgen meer beschaafde manieren de overhand. Doch in vroeger jaren, vooral in den tijd, waarover wij nu spreken, was het of een ware bezetenheid zich van de bevolking had meester gemaakt. Dit moet men wel in het oog houden, omdat dit de voornaamste factor is, die de verovering van het eiland heeft mogelijk gemaakt.

Dominé G. B. Bosch, die in 1816 op Curaçao kwam en hier een lange reeks van jaren gewoond heeft, beschrijft zoo'n Curaçaoschen Oudenjaarsavond in zijn dagen als volgt: „De nacht, waarin die overgang des jaars plaats heeft, werd hier van oude tijden af aan vermaken en luidruchtige vroolijkheid toegewijd. Weken ja maanden vooruit werden de vrienden op deze gastmalen en danspartijen genoodigd. Die zelf geen gezelschap aan huis ontving, wist nauwelijks op welke der veelvuldige partijen hij dien nacht zou doorbrengen. Duizenden van voetzoekers werden afgestoken en maakten een onverpoosd geraas, dat aan niemand eenigen slaap vergunde. De laatste stuiver der armen werd dien nacht aan vuurwerk besteed, zoo groot was de overgeërfde gehechtheid der inwoners van dit eiland om den Oudenjaarsavond met vreugdebedrijven te vieren. Niet slechts had zulks plaats bij blanke ingezetenen, zoo rijke als

arme, maar ook bij vrije gekleurden en slaven. Overal hoorde men den ganschen nacht door het geraas hunner luidruchtige dansen, het eentoonig geluid der trom en het slaan der ijzers, het handgeklap en geschreeuw vermengden zich met het losbarsten der voetzoekers en andere vuurwerken. Met den morgenstond van den Nieuwjaarsdag duurden de vreugdebedrijven nog voort. Sommige danspartijen mochten geëindigd zijn of door eenige vermoeiden verlaten worden om rust te zoeken, het geraas der voetzoekers en de vocale en instrumentale dansmuziek der negers duurden nog des morgens voort en hielden nog alles in de bedwelming van den afgeloopen nacht,¹⁾

Van dien staat van beneveling wilden de Engelschen met opzet gebruik maken om dan hun slag te slaan. En zij hebben buitengewoon succes gehad.

Nadat de Engelschen den Oosthoek van het eiland waren omgezeild, konden zij zich, begunstigd door wind en stroom, rustig langs het eiland laten afzakken. Doch reeds te kwart vóór 5 uur in den vroegen morgen werd het eskader op *Oostseinpoot* en de plantage *Fuik* opgemerkt. De commandant van het fort *Beekenburg* (Caracasbaai) gaf terstond alarmschoten. Doch de muziek op de danspartijen, het gebons van den tamboer, het luidruchtig geschreeuw van de slavenbevolking, het oorverdoovend geraas van het vuurwerk overstemden die alarmseinen, zoodat men in de stad niets opmerkte. De enkelen, die wellicht die schoten hoorden, konden onmogelijk begrijpen, dat het kanonschoten uit de verte waren, doch verkeerden in den waan dat het afgestoken vuurwerk was in de nabijheid.

Toen de Engelsche fregatten op de hoogte van de *Krommelijn* (tegenover Pietermaai) waren gekomen, schraalde de wind, zoodat de Commandant van het eskader nog eenige oogenblikken in twijfel verkeerde of hij de onderneming al dan niet zou doorzetten. Hij besloot door te zetten.

Hij schaarde zijn schepen in slagorde, liet van al zijn fregatten de *Hollandsche* vlag hijschen en zette daarop met kracht van zeilen regelrecht op de haven aan, die de *Arethusa* onder Brisbane voorop, en achtereenvolgens alle anderen zonder eenigen tegenstand te ontmoeten, binnenzeilden. Het was toen bijna 6 uur.

¹⁾ G. B. Bosch. Reizen in West-Indië, dl. I. blz. 360.

Geen enkele officier noch van de land- noch van de zeemacht was op zijn post. De nietigste omstandigheid zou in staat geweest zijn de hoogst gewaagde onderneming te doen mislukken. „Had het krijgsvolk in het fort *Amsterdam* een bos stroo of een teerton in brand gestoken, zoo had de onderneming moeten mislukken, daar in dat geval de loods den weg bijster zou zijn geworden.”¹⁾

De geschiedschrijver Jhr. De Jonge ²⁾ schrijft het voornamelijk aan twee omstandigheden toe, dat de Britten er in slaagden de haven aldus ongehinderd binnen te dringen.

„Het feest van Oudejaarsnacht was daarvan de *eerste* oorzaak. Daardoor waren de batterijen en de forten slecht bezet en was er weinig of geen wacht gehouden, zoodat de vijandelijke schepen eerst zeer laat ontdekt werden. Hierbij kwam, dat door de afwezigheid van de meeste officieren en soldaten er bij de verschijning dier schepen zulk een groote verwarring ontstond, dat deze reeds de haven bereikt hadden, alvorens men op afwering bedacht was.

Maar er was nog een *tweede* reden, die den Britten zeer in de hand werkte.

In West-Indië, met name te Curaçao, werd niet gelijk elders, een *witte* vlag als parlementaire of vlag van onderhandeling gebruikt, maar de gewone *Hollandsche* driekleurige vlag. Van deze hadden de Britten zich vroeger meermalen bediend, wanneer zij voorstellen of mededeelingen aan de regeering van het eiland te doen hadden, en de onzen hadden die vlag ook als zoodanig steeds geëerbiedigd. Sommige officieren hadden tegen deze gewoonte bedenkingen gemaakt en aan den Gouverneur hun vrees te kennen gegeven, dat hieruit vroeg of laat nadeelige gevolgen voor de kolonie konden voortspuiten, doch die bedenkingen waren in den wind geslagen. De uitkomst leerde maar al te zeer, dat deze vrees niet ongegrond was. De Engelsche fregatten, onder Hollandsche of parlementaire vlag, langs de kust ziende zeilen, geraakten zij die zich bij de batterijen en op de forten bevonden in twijfel, of de Britten met vijandelijke oogmerken kwamen, dan om eenig voorstel of mededeeling te doen, en door deze, wij durven bijkans te beweren ongeoorloofde krijgslist bedrogen, lieten zij den vijand ongehinderd

¹⁾ Aldus Brenton, *Naval History*. dl. I. bl. 204.

²⁾ *Het Nederlandsche Zeewezen*, bl. 637.

meer en meer naderen en bemerkten eerst toen het te laat was, dat zij misleid waren. In die onzekerheid deden de aan de kust liggende batterijen niets meer dan eenige weinige seinschoten, welke door de forten herhaald, onder krijgsvolk, de zee-lieden en de ingezetenen alarm verwekten, maar die onvoldoende waren om de kolonie te behouden."

Daar zijn zeker wel eenige bedenkingen te maken tegen de laatste redeneering van dezen schrijver. Het ligt voor de hand, dat de Hollandsche zeeofficieren, toen zij later bij Koning Lodewijk ter verantwoording geroepen werden, alles aangewend zullen hebben om zich vrij te pleiten en daarbij ook een handig gebruik hebben gemaakt van deze omstandigheid: het listig en ongeoorloofd gebruik maken door de Engelschen van de Hollandsche in plaats van de witte parlementaire vlag.

In gewone omstandigheden, als allen op hun post waren geweest, zouden zij daardoor kunnen misleid zijn geworden. Doch hier in dit geval ging, naar onze meening, hun redeneering niet op. Voor ieder moest het boven allen twijfel vast staan, dat de Engelschen kwade bedoelingen hadden en dus een bedriegelijk gebruik maakten van deze vlag. Men was in oorlog met Engeland, verder de sommatie van 22 December en het verschijnen van de Engelsche brik voor de haven op 31 December toonden meer dan duidelijk hun ware bedoelingen. Maar boven alles kan het ongeoorloofd gebruik maken van deze vlag voor de Hollandsche officieren ter nauwernood als een reden tot verontschuldiging of een argument tot verdediging worden aangemerkt, daar geen hunner die vlag heeft kunnen opmerken, om de eenvoudige reden, dat zij geen van allen op hun post waren en dus niets gezien hebben. Op de seinposten heeft men gedaan, wat men moest doen, nl. sein- of alarmschoten lossen. Het vuren op de vijandelijke schepen had van de batterijen aan beide zijden van de haven behooren te geschieden. En deze zouden zonder eenigen twijfel het geheele eskader in den grond geboord hebben, wanneer het toch gewaagd had de haven binnen te zeilen, omdat geen dezer schepen noch van stuur- noch van bakboord zijn kanonnen op een der forten had kunnen richten en tegelijk den nauwen havenmond binnenzeilen. Doch ook dit zelfs aannemend, zouden toch op zulk een korten afstand de houten scheepswanden reeds met kogelgaten door-

zeefd en het tuigage ontredderd en aan flarden geschoten zijn, lang voordat de scheepskanonnen één enkele bres in den harden vestingmuur gemaakt of aan de fortbatterijen het zwijgen hadden kunnen opleggen.

Om zich een juiste voorstelling van hetgeen nu verder gebeurde, toen de vijandelijke vloot, het eene schip na het andere, den havenmond binnenvoer, moet men weten waar de Hollandsche schepen in de haven gemeerd lagen.

De *Kenau-Hasselaar* van 36 stukken geschut lag met den achtersteven tegenover de batterij van de Waag, het tegenwoordige kantoor van de *Spaar- en Beleenbank*, dwars in de haven met de bakboordzijde naar den havenmond gericht, dus in dezelfde richting, maar iets zuidelijker, waar nu de *Koningin-Emmabrug* ligt.

De Corvet *Suriname* van 22 stukken lag eveneens met bakboordzijde naar den ingang der haven gekeerd, even voorbij het *Waaigat*, en de niet bemande *Vliegende Visch* nog een klein eindje voor het *Waaigat*, zoodat de ligging dezer schepen er juist op berekend was, om zoodra zich een vijandelijk schip aan den ingang der haven vertoonde, het onmiddellijk de volle laag te geven.

Doch als de kat van honk is, dansen de muizen op tafel.

De Gouverneur was naar zijn buiten. Kapitein Van Nes, commandant van de *Suriname* en luitenant De Quartel waren met verlof van kapitein Evertsz, commandant van de *Kenau-Hasselaar*, naar een feestpartij op Otrabanda en ook Evertsz was daarheen gegaan. Hij had zich zelf permissie gegeven. Doch 's morgens waren zij nog niet aan boord teruggekeerd.

Volgens hun eigen getuigenis, afgelegd voor het Militair Gerechtshof, waren zij, zoodra zij twee alarmschoten hoorden van het Waterfort in allerijl naar den waterkant gesneld en hadden zich van daar met den meesten spoed naar boord laten roeien. Hier vonden zij alles in beweging. Kapitein-luitenant Sloterdijk, die tijdelijk het bevel voerde over de *Kenau-Hasselaar*, had de manschappen reeds bij de stukken verdeeld en ook de officieren der *Suriname* stonden eveneens reeds gereed ter verdediging.

Tegelijkertijd vertoonde zich het eerste vijandelijke fregat onder Engelsche vlag, maar met een Hollandsche vlag van den voortop, op den hoek van de haven, onmiddellijk gevolgd door

een tweede, iets later nog door een derde en eindelijk door een vierde schip, waarop kapitein Evertsz terstond bevel gaf te vuren, welk voorbeeld eveneens door de *Suriname* gevolgd werd. Zie plaat I.

Doch zonder dit vuur te beantwoorden, liep het eerste fregat, de *Arethusa* van 44 stukken, onder bevel van Brisbane, de *Kenau-Hasselaar* voorbij tot vlak vóór het *Waaigat*, waar het met loshangende zeilen (om als de aanslag zou misloopen, desnoods nog te kunnen retireeren), ging tusschen de *Suriname* en de *Vliegende Visch* inliggen en opende toen zijn batterijen op het fort *Republiek* (*Nassau*).

Nu kwam het tweede Britsche fregat, nog zwaarder dan het eerste, (met 60 stukken geschut), de *Latona* onder kapt. Arthol Wood, op welk schip de geheele bakboordkuilbatterij van de *Kenau* speelde.

Maar ook dit vaartuig liep voorbij, nam even voorbij de Breestraat ligplaats met zijn voorsteven naar de Willemstad gekeerd en richtte met zijn stuurboordbatterij schuin op de *Kenau* een verschrikkelijk vuur, waardoor kapt. Evertsz sneuvelde. Het derde fregat de *Anson* onder kapt. Lydyard liep niet alleen de *Kenau* doch ook de *Suriname* voorbij en ging meer achter in de haven bij de werf liggen, waar het met zijn 18-ponders^{en} 42 pond caronades¹⁾ zoodanig de zooveel zwakkere *Suriname* teisterde, dat in weinige oogenblikken al het want en touwwerk vernield en de masten en koebrug geheel doorschoten werden. Het gevolg hiervan was, dat er zulk een schrik onder de bemanning, bijna geheel uit kleurlingen bestaande, ontstond, dat de meesten over boord sprongen en er behalve kapt. Van Nes en luitenant Mocque, die beiden gekwetst werden, nauwelijks 6 of 7 man aan boord overbleven.

In dien toestand kostte het den vijand weinig moeite zich van de *Suriname* meester te maken. Kapt. Lydiard van de *Anson* zelf haalde de vlag van de corvet neer. Het vierde fregat

¹⁾ *Caronade* was een soort kanon, in 1774 door een Schot Caron uitgevonden. Het was korter en lichter dan het gewone scheepskanon, nam ook minder plaats in, kon door minder manschappen bediend worden en ook vlugger. Het kon kogels van buitengewone zwaarte afschieten. Dit geschut droeg echter minder ver en gaf minder trefkans. Ook de *Kenau* had onder zijn 36 stukken 8 caronades van 24 ponders. Aldus De Jonge, *Het Nederlandsche Zeewezen*, dl. V. bl. 11.

Fisgard onder kapt. William Bolton, dezelfde die 22 Dec. het eiland had opgeëischt, vatte post vlak vóór het fort *Amsterdam*, schoot van de eene zijde op het fort en van de andere zijde op de *Kenau-Hasselaar*. Ondanks de driedubbele overmacht, het sneuvelen van den opperbevelhebber der Marine, en het zwijgen der forten, die alleen reeds den vijand hadden kunnen verpletteren, wilde kapt. luit. Sloterdijk, die na den dood van commandant Evertsz het bevel had overgenomen van geen wijken weten. Daar men echter in de latere jaren geen Europeanen meer had kunnen bekomen om het scheepsvolk aan te vullen, waren er niet meer dan 50 blanken aan boord der beide schepen. Al de overigen waren kleurlingen. Van een bijzonder heldhaftige natuur schijnen dezen niet geweest te zijn. Want al heel spoedig sprong de een na den ander over boord, onder het geroep, dat ze vermoord werden. Zoo bleven kapt. Sloterdijk en zijn officieren slechts met zeer weinige manschappen over.

Toch wilde hij de vlag niet strijken, totdat ten slotte de *Kenau-Hasselaar* door de Engelschen met de sabel in de vuist geënterd en na een kort maar hardnekkig gevecht veroverd en de vlag neergehaald werd.

Tot zóóver luidt het verhaal door de Hollandsche marine-officiëren volgens het rapport, door den Minister van Marine bij koning Lodewijk den 31 Juni 1807 ingeleverd en volgens de verklaringen door hen voor het Militair Gerechtshof afgelegd.

Alle omstandigheden in aanmerking genomen, krijgt men den indruk, dat zij zich werkelijk nog kranig gehouden en hun fouten door een heldhaftig gedrag en een ware doodsverachting hebben willen uitboeten. Wij hebben dit verhaal niet willen onderbreken door hier en daar een opmerking te maken.

Maar om een onpartijdig critisch oordeel te vellen, moet zoo-wel het vóór als het tegen vermeld worden.

Het valt niet te loochenen, dat de inneming van Curaçao op dien bewusten Nieuwjaarsdag een schandvlek is in onze koloniale geschiedenis. Het ligt daarom wel voor de hand, dat de betrokken personen ieder van zijn kant hun uiterste best gedaan hebben om alles zoo gunstig mogelijk in eigen voordeel in het licht te stellen.

En nu is het wel spijtig, dat er op de nauwkeurigheid van dit

SIR CHARLES BRISBANE,
Admiraal der Engelsche vloot, die Curaçao bemachtigde op 1 Jan. 1807

relaas wel iets valt af te dingen. Deze verklaringen der zee-officieren kloppen niet in alles met het verhaal van den lands-onderwijzer Phoel, noch met de gegevens verstrekt door Brisbane, den aanvoerder van het Engelsch eskader.

De eerste zegt, hetgeen ook door Teenstra wordt bevestigd en aangevuld, dat kommandant Evertsz zich nog op een bal aan de Overzijde bevond, *toen de Engelsche schepen reeds binnen-liepen*, en dat hij zich *daarna* in allerijl aan boord begaf van zijn fregat, waarvan ook het grootste deel van het scheepsvolk aan wal was. De wachthebbende luitenant, een jonge man, De Veer geheeten, wilde zijn schip niet zonder verdediging aan den vijand overgeven, vuurde daarom op de Engelschen, hetgeen zij met schrootshots beantwoordden, waardoor Evertsz, *terwijl hij aan boord kwam*, getroffen werd en sneuvelde. Ook uit het getuigenverhoor der Engelsche officieren, o.a. van luitenant Higman, dienend aan boord van de *Arethusa*, blijkt uitdrukkelijk, dat er *van de Hollandsche schepen niet gevuurd is, dan nadat de Arethussa reeds rustig voor het Waaigat lag*. Brisbane zelf verklaart, dat hij alvorens aan wal te gaan, eerst aan boord van de *Kenau* met eigen hand de vlag heeft neergehaald. Het scheepsvolk had het geschut reeds verlaten, toen Brisbane daar op het halfdek kwam en hij gelastte luitenant De Veer de vlag neer te halen, die zulks weigerde, maar als krijgsgevangene aan hem zijn degen overgaf.

De *Latona* richtte zijn kanonnen op het fort *Amsterdam* en de straat ten einde te beletten, dat er menschen zouden trachten zich daar in veiligheid te stellen en ook om te voorkomen dat afwezige manschappen van de bezetting in het fort zouden terugkeeren.

Nog altijd was er geen enkel schot van uit het fort *Amsterdam* gelost.

Wat was daarvan de reden ?

Toen de wachthebbende officier Sickesz de vijandelijke schepen zag binnenzeilen, stuurde hij onmiddellijk iemand naar den Garnizoenscommandant F. H. Pfeiffer om deze te waarschuwen. Doch ook deze was eerst in den morgenstond en nog wel zwaar geladen van een feestpartij teruggekeerd en had zich nog niet lang ter ruste begeven. „Hij was pas”, zegt Teenstra, „uit de armen van Bacchus in die van Morpheus overgegaan”. De boodschapper had dan ook de grootste moeite om hem te wekken.

Maar het beneveld verstand kon er geen begrip van krijgen, dat de vijand reeds binnen de haven was en Pfeiffer viel weer opnieuw in diepen slaap. Toen hij na eenigen tijd voor de tweede maal gewekt werd, kwam hij eindelijk tot bezinning, toen hij de Engelschen reeds op de muren van het fort zag.

Dat de Engelschen op Jamaica tot in de kleinste bijzonderheden omtrent den plaatselijken toestand op Curaçao moeten zijn ingelicht geweest, blijkt reeds terstond uit de prachtige ligplaats die hun schepen na het invaren en zonder eenige aarzeling kozen, waardoor zij de Hollandsche schepen in een oogwenk in hun macht kregen. Ook uit andere omstandigheden blijkt nog, hoe nauwkeurig zij hun aanslag hadden voorbereid. Zoo o.a. had Brisbane op reis van Jamaica naar hier aan boord van de *Arethusa* een groot aantal stormladders in gereedheid laten brengen om de muren van het fort te beklimmen. Verder had hij last gegeven, dat alle schepen bij het invaren der haven hun sloepen op sleeptouw moesten hebben, om nadat de Hollandsche oorlogsbodems overmeesterd waren, terstond met het scheepsvolk de forten te gaan bestormen, „terwijl op elk schip slechts 30 man met den schipper zouden achterblijven, om in geval van mislukking van den aanslag de schepen in de lucht te laten vliegen, opdat er in dat geval geen spoor van een Britsch oorlogsvaartuig in handen van den vijand zou vallen”. Met andere woorden, ware de aanslag mislukt, dan zou door het in de lucht vliegen van zes oorlogsschepen ook zeker de geheele Willemstad met Otrabanda en de forten in een puinhoop veranderd zijn. En de kleinste tegenslag was voldoende geweest om het zoo roekeloos opgezette plan in de war te sturen.

Het is zeker dat Brisbane den zwaarsten tegenstand van de forten *Amsterdam* en *Republiek* (nu : *Nassau* geheeten) verwacht had. Want al bleef alles daar rustig het was te voorzien, dat de bezetting zich daar van den eersten schrik herstellen en hun post bij de kanonnen zou innemen. Brisbane zelf getuigt dan ook, dat hij nimmer in zijn leven zulk een haast gemaakt heeft, als bij die gelegenheid om zoo spoedig mogelijk in het fort *Amsterdam* te komen.

De stormladders werden tegen de muren gezet en hij zelf was de eerste die de ladder beklom. Hij kwam nog juist bijtijds om te voorkomen, dat 200 man, die zich zooeven van hun verwarring

hersteld hadden en bezig waren zich aan te kleden, zich gereed maakten om weerstand te bieden. Want juist op dat oogenblik was Commandant Pheiffer tot bezinning gekomen en stond met den blooten degen in de hand bij een der schietgaten, waar hem onmiddellijk door Brisbane en zijn mannen de degen ontnomen en hij zelf in arrest werd gesteld.

Feitelijk de eenige tegenstand dien men in het fort ontmoette was van een negersoldaat, die in een der vleugels van het fort op Brisbane zijn geweer afschoot, welke kogel hem door de jaspanden ging.

Brisbane liet hem uit eerbied voor zijn dapperheid ongemoeid, doch kort daarop werd hij door de bemanning van de *Latona* neergeschoten.

In de verwarring hadden eenige officieren en manschappen van het fort gelegenheid gevonden om te ontsnappen en naar het fort *Republiek* op den berg te vluchten en toen begon men vandaar op de Engelsche schepen te vuren, waardoor eenige van het scheepsvolk gekwetst en gedood werden.

Den hoofdpersoon van het drama, dat op dien beruchten Nieuwjaarsdag op Curaçao werd afgespeeld, hebben wij tot nu toe vrijwel over het hoofd gezien. Wij bedoelen den heer Changuion, Gouverneur van Curaçao.

Vóór zijn komst in de kolonie was de heer P. J. Changuion lid geweest van het Gerechtshof eerst te 's-Bosch, later te Breda.

In Maart 1804 tot Gouverneur van Curaçao benoemd, vertrok hij den 1sten Juli en kwam 27 Augustus in de Kolonie aan. Den 10en September d.a.v. werd hij geïnstalleerd. Zijn bestuur begon onder zeer ongunstige omstandigheden.

Toen op den dag der installatie alle compagnieën der Nationale Gardien in de wapenen werden geroepen om den eed van trouw af te leggen, werd „aan de cavalerie, om reden der droogte en zwakheid der paarden, gepermitteerd *te voet* te compareeren”. (*Public*. 1894, no. 26).

Reeds zijn eersten blik uit het Gouvernementshuis bij het aanvaarden van zijn ambt, kon Changuion overtuigen van de verwoestingen en de ellende door het beleg, den hongersnood en de droogte der vorige jaren in zijn rechtsgebied aangericht¹⁾.

¹⁾ Vgl. P. A. Euwens, *Curaçao in 1803 en 1804, Onze Eeuw* jg. 1908.

In October daaraanvolgende maakten de Engelschen weer opnieuw toebereidselen om het eiland te blokkeeren, die eerst met alle strengheid in toepassing werd gebracht op den 31sten Maart van 1805, toen Lord Murray met een eskader van 7 oorlogsschepen het eiland kwam opeischen. Het geheele eiland nu eens het West- dan weer het Oost-district, werd door de Engelsche troepen overstroemd, geplunderd het vee weggevoerd en de plantagegebouwen met de magazijnen en maisvoorraad in brand gestoken. Aan alles was gebrek. De Hollandsche schepen in de haven waren niet in staat uit te zeilen om den vijand van de kust te houden. Het garnizoen had gebrek aan kriegsbehoeften. Geen nieuwe mondvoorraad kon van buiten af worden ingevoerd. Den 28sten April landden de Engelschen hun leger bij *Daybooi*, een inham aan de Zuidzijde in het West-district; van hieruit werden verschillende strooptochten ondernomen, en o.a. de magazijnen op de plantages *San Sebastiaan*, *Klein en Groot Santa Martha* en *Porto Marie* geplunderd en de gebouwen in brand gestoken. Vervolgens begonnen zij hun verwoestingswerk aan de Oostzijde der stad. Het fort *Fuik* werd veroverd, de Cabrietenberg tegenover het fort *Beekenburg* aan de Carácasbaai bezet. Doch van hieruit werden zij door den dapperen Brion¹⁾ verdreven. Aan deze blokkade kwam een einde door den plotseligen dood in Juli 1805 van Murray, den admiraal van het Engelsch eskader. De ellende was in die dagen op Curaçao zoo hoog gestegen, dat de mais voor 10 stuivers de kan verkocht werd. De bevolking was de wanhoop nabij, zoodat velen bij den Gouverneur een verzoekschrift indienden om het eiland maar aan de Engelschen over te leveren.

Werkelijk de positie van Gouverneur Changuion was niet te benijden. En daar de man in het geheel niet van militaire zaken op de hoogte was, gevoelde hij volkomen, dat hij in deze netelige omstandigheden niet bekwaam was aan het hoofd dezer kolonie te staan. Daarom had hij reeds meermalen ontslag gevraagd. Men zegt dat er zelfs iemand anders in zijn plaats benoemd was, doch de zee was te onveilig, om Changuion te gaan aflossen.

Zoodra de landvoogd uit zijn rust op de plantage Bleinheim aan de overzijde van het Schottegat door de kanonschoten in

¹⁾ Zie *Encycl. v. Nederl. West-Indië*, sub voce.

de haven was opgeschrikt, begreep hij onmiddellijk dat er onraad was en dat zijn tegenwoordigheid in de stad vereischt werd. Hij stapte met zijn vrouw en kindern in een tentbootje en liet zich over het Schottegat naar de haven roeien. Met zoo'n tochtje was zeker een goed uurtje gemoeid¹⁾. Was hij nu regelrecht gegaan naar het fort *Republiek (Nassau)*, dat hij toch moest passeeren en dat nog niet veroverd was, dan had hij van hieruit het den Engelschen nog geducht lastig kunnen maken. Doch misleid door de Hollandsche vlag, die nog op het fort *Amsterdam* woei, begaf hij zich daarheen. Hij stapte aan wal tusschen de werf van den heer Van der Meulen en die van den heer Foulke, vóór het woonhuis van den heer M. Schotborg, ter plaatse waar nu de groote, nieuwe loods staat van de Curaçaosche Handel-Maatschappij en ging van daar over het *Waaigat* naar de stad. Doch aan de poort van het hoofdfort gekomen, werd hij door den Engelschen schildwacht waarschijnlijk niet herkend, en afgewezen, waarna hij terugkeerde en langs de Breestraat aan de Oostzijde van het fort *Amsterdam* door het sortiepoortje binnenkwam. Hier liep hij in den val en werd onmiddellijk gevangen genomen. Men bracht hem naar de groote zaal, waar bij aankomst de Gouverneur zijn vrouw naar een sofa geleidde, daar zij een bezwijming nabij was.

Onderwijl de landvoogd het fort binnenkwam, stak de Raad-Fiscaal mr. P. B. van Starkenborgh, komende van de Overzijde in een roeibootje de haven over, doch werd onderweg door John Elliot, victualie-meester van de *Arethusa* krijgsgevangen gemaakt en eveneens in de zaal van het Gouvernementshuis vóór Brisbane gebracht, waarop deze vergenoegd tot Elliot zeide: „Dat is juist de persoon, die ik nog noodig heb. Den Gouverneur heb ik reeds in mijn macht”.

Volgens de getuigenis afgelegd door H. Higman, luitenant aan boord van de *Arethusa*, die op dat oogenblik mede in de zaal aanwezig was, eischte Admiraal Brisbane de onmiddellijke

¹⁾ De lezers, die minder goed van de topographie van Curaçao op de hoogte zijn dienen te weten, dat de haven van Curaçao, ook wel de St. Annabaai geheeten, 1500 M. lang en een minimum breedte van 100 M. heeft. De haven mondt uit in een groot binnenwater, het Schottegat geheeten, dat zoo ruim en uitgestrekt is, dat er gemakkelijk ligplaats is voor meer dan 300 oorlogsschepen. Het fort *Republiek (Nassau)* ligt juist waar de haven in het Schottegat overgaat aan de Oostzijde op een hoogte van 68 M.

overgave van het eiland ; tevens moest Changuion een officier, vergezeld van een Britschen officier, naar het fort Republiek afvaardigen met bevel aan den commandant van het fort terstond met schieten op te houden, onder bedreiging dat in geval hieraan niet voldaan werd, Brisbane het fort met 1200 man zou komen bestormen. Gouverneur Changuion verzocht hierover eerst zijn raadsleden te mogen consulteren.

De raadsleden van die dagen waren de Heeren Corn. Berch, P. A. Cancrijn, A. A. Beutner en C. A. van Eck. De Raad-Fiscaal was tevens vice-president van dezen Raad.¹⁾ Uit de Notulen blijkt niet, wie van deze Raadsleden daar toen aanwezig waren. Brisbane sloot hen in een kamer op en gaf hun eenige minuten tijd om te beraadslagen. Ondertusschen liep Brisbane met het horloge in de hand de zaal op en neer tot de tijd verstreken was. Toen waren zij besloten te capituleeren, maar verzochten²⁾ nog eenigen tijd om de voorwaarden der capitulatie vast te stellen. In dien tusschentijd werd er een Engelsche en een Hollandsche officier naar het fort *Republiek* gezonden met bevel het schieten te staken, waaraan terstond gevolg werd gegeven.

Hiermede ging de commandant van dit fort buiten zijn bevoegdheid. Immers van het oogenblik dat Changuion als krijgsgevangene zich in de macht der Engelschen bevond, was de fort-commandant hem geen gehoorzaamheid meer verschuldigd. Hij had nu zijn eigen instructies te volgen, n.l. dit fort tot het uiterste te verdedigen. Naderhand heeft men ook hierin een bewijs van verraad gezocht, omdat deze commandant, Balfour van Burleigh, een Noord-Amerikaan en de schoonzoon was van Changuion. Er is later zelfs beweerd, dat de Gouverneur zijn land verkocht en verraden heeft en de reeds tevoren geschreven en van weerszijden goedgekeurde capitulatie kant en klaar uit zijn lessenaar haalde. Doch geen enkel bewijs is daarvoor geleverd. Ofschoon wel niet alles in deze zaak is opgehelderd en er nog veel duisters overblijft, geloof ik toch dat deze bewering puur laster is. Wat luitenant Higman getuigde, is hiermede zeker in strijd.

De slotsom was, dat Changuion nog „honorabele capitulatie wist te bedingen waardoor de burgers hun eigendommen behielden, die anders zeker een buit van den overweldiger zouden

¹⁾ Zie *Notulen*, 1807, no. 1. no. 985.

geworden zijn". Het is niet onmogelijk, dat de Engelschen zich zoo toeschietelijk toonden, omdat zij niet zonder vrees waren voor het fort *Republiek*, daar ondanks al de grootspraak van Brisbane het fort met zijn 1200 man te zullen bestormen, deze wel begreep, dat zijn scheepsmacht, grootendeels bestaande uit een samenraapsel van gehuurde vreemdelingen, daartoe toch niet bij machte was.

Het pleit zeker voor de betrouwbaarheid van Changuion, dat hij het aanbod van Brisbane met verontwaardiging afwees om als civiel-gouverneur aan het hoofd der kolonie te blijven. Zoo althans verzekert Phoel in zijn geschiedverhaal.

Het garnizoen en de bemanning der Hollandsche schepen, ongeveer een 300 man, werden met de officieren en den gouverneur met het Engelsch fregat *Anson* naar Jamaica gevoerd, waar zij den roden Januari aankwamen. Van hieruit zond men hen naar Holland, nadat zij hun eerewoord gegeven hadden niet meer de wapenen tegen Engeland te voeren.

In Holland wist men wel, dat de Engelschen een gelegenheid zochten om de oude, laatste en eenige kolonie, die nog onder Hollandsch gezag was gebleven, te overmeesteren. Daarom besloot men de kolonie hulp te brengen. Den 15den Februari zeilde het Fregat *Utrecht*, vroeger *Orpheus* geheeten, van 82 stukken geschut onder kapitein A. Costerus uit Hellevoetssluis met 200 artilleristen der marine en veel levensmiddelen aan boord naar Curaçao. Maar men wist toen nog niet, dat de kolonie reeds op 1 Januari den Engelschen in handen was gevallen. Door de stipte geheimhouding, waarmede dit fregat was uitgerust, gelukte het kapt. Costerus aan de waakzaamheid der Engelsche oorlogsschepen in de Noordzee te ontsnappen. Er was dus alle hoop, dat het fregat behouden op de plaats zijner bestemming zou aankomen. Doch ongelukkig stak er in den nacht van 25 Februari zulk een hevige storm op, dat de *Utrecht* tegen de klippen van Sonda, een der Orcadische eilanden verbrijzeld werd, waarbij 30 manschappen om het leven kwamen ¹⁾.

Toen eindelijk het bericht van de overgave van Curaçao in het Moederland bekend werd, was de verontwaardiging vooral

¹⁾ Jhr. mr. J. C. de Jonge. *Het Nederlandsche Zeewezen*. dl. V. bl. 615.

van Koning Lodewijk buitenmate. Het onverwacht verlies dezer kolonie, het plichtverzuim en de slappe verdediging zijner officieren griefde hem geweldig. Hij gelastte den Minister van Marine, Verheull, de hoofdpersonen in hechtenis te nemen. Den 9den Juni te 's Hage aangekomen, werden Changuion, de garnizoens-commandant Pheiffer, kapitein Van Nes en kapitein-luitenant Sloterdijk den 12 Augustus gearresteerd en in de generaliteits-provoost gevangen gezet. Eerst den 21 Maart van het volgend jaar deed het Hoog-Militair Gerechtshof uitspraak. Gouverneur Changuion en de garnizoens-commandant Pheiffer werden beiden tot de straf met den kogel veroordeeld. De beide officieren werden vrijgesproken, daar zij „wegens het verlies hunner schepen gerechtvaardigd en van alle schuld wegens wandevoir of lafhartigheid vrijgekend waren”. Daarom werden beiden terstond op vrije voeten gesteld. Ook het gedrag der andere officieren werd onderzocht, doch allen op gelijke wijze vrijgesproken. Onder de officieren van de Marine was natuurlijk de hoofdschuldige commandant Evertsz. Maar deze was gesneuveld.¹⁾

Aan Changuion werd door zijn praktijzins aangeraden gratie te verzoeken, waaraan hij eerst niet wilde voldoen, daar hij in conscientie overtuigd was, dat hij zich niets te verwijten had. „Eindelijk na rijp beraad heb ik,” zoo schreef hij, „op aanraden van goede vrienden en van praktijzins er mij toe bepaald om abolitie van het vonnis te vragen”. Koning Lodewijk gaf daarop aan Changuion kwijtschelding van alle straf, doch verklaarde hem tevens onbekwaam tot het bekleeden van eenig ambt. Changuion leide daarna een afgezonderd leven. Naderhand toen aan de overheersching der Franschen in het Moederland een einde was gekomen en Prins Willem van Oranje, uit Engeland teruggekeerd, Koning der Nederlanden was geworden, werd bij Kon. Besluit van 23 November 1814 „goedgevonden, al hetgeen aan P. J. Changuion als gewezen Gouverneur van Curaçao bij sententie van de Hoge Militaire Vierschaar van

¹⁾ Kapitein Evertsz werd op de plantage *Hato* begraven. Even voorbij het steenen riool, waardoor het water uit de grot loopt, was ter linkerzijde van den weg een kleine ommuurde begraafplaats. Daar stond eertijds op het graf van Evertsz de volgende inscriptie: „Den dapperen Vaderlander, den heere Cornelis Gerard Evertsz, kapitein-kolonel ter zee en commandant in de haven van Curaçao, gesneuveld den 1 Januari 1807”.

21 Maart 1808 tot delict is geïmputeerd, te aboleeren en te vernietigen, zooals geschiedt bij dezen en voornoemden Changuion tot zijn goeden naam en faam en in den staat, waarin hij was vóór de pronuntiatio van dezelve, hersteld en gerestitueerd." In 1816 volgde zijn benoeming en 29 Februari 1816 zijn aanstelling tot Raad-Fiscaal a.i. bij het Hof van Justitie in Suriname¹⁾ en nog in hetzelfde jaar werd hij Secretaris van het Hof. Hij overleed in 1820 te Paramaribo.

Ook de garnizoenscommandant Pheiffer kreeg lijfsgenade, doch werd tot cassatie veroordeeld. Zijn lateren levensloop heb ik niet kunnen achterhalen.

De commandant van het fort Republiek, de Noord-Amerikaan P. Balfour van Burleigh klom op tot luitenant-kolonel en was in dien rang later garnizoens-commandant te Paramaribo, terzelfder tijd dat zijn schoonvader secretaris van het Gerechtshof was. (Wordt vervolgd.)

TOELICHTINGEN TOT DE PLATEN.

De haven van Curaçao in 1807.

Plaat I. Het invaren van het Engelsch Eskader in de haven van Curaçao in den vroegen morgen van 1 Januari 1807.

Plaat II. De Engelsche Admiraal Brisbane, staande op den stormladder, gereed om het fort *Amsterdam* te beklimmen. (Deze platen dank ik aan de welwillendheid van mr. R. Brisbane-Wilson te Dugald (Man.) in Canada, een afstammeling van den veroveraar van Curaçao).

¹⁾ Zie Surinaamsche Gouvernementsbladen, 27 Februari 1816, no. 1.